

Jihočeská universita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra výtvarné výchovy

**„Žena“ – figurální plastika s funkcí
(fontána - pítko)**

Diplomová práce

Autor:

Václav Velek

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Josef Lorenc

Rok:

2008

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Datum.

Podpis.

Poděkování:

Rád bych věnoval poděkování vedoucímu mé diplomové práce Panu Mgr. Josefu Lorencovi, za jeho odborné rady, které mi v průběhu konzultací poskytoval.

Anotace

K diplomové práci

„Žena“ – figurální plastika s funkcí (fontána - pítka)

Tato diplomová práce se skládá ze dvou částí praktické a teoretické.

1. Praktická část:

- Obsahuje figurální plastiku ženy, s funkcí fontány a pítka. Ta je odlita podle mnou navrženého a vytvořeného hliněného modelu a obsahuje funkční vodní systém.
- Další součástí je pět různých kresebných řešení tohoto tématu. Ta jsou prezentována volně v paspartě.

2. Teoretická část:

- Teoretická část je složena z několika po sobě jdoucích částí:
- V první jsem se pokusil odůvodnit pohnutky, které mě vedly ke zpracování tohoto tématu.
- Druhá část je zaměřena hlavně na historii fontán, kašen a pítek a na některá řešení jiných autorů, především u nás.
- Poslední část je věnována popisu prací od návrhu až po finální realizaci plastiky.

Anotation

Thesis anotation

"Woman" -the figural plastic with function of a fountain

The thesis contains two parts - the practical and the teoretical one

The practical part:

- Includes the figural plastic of a woman with the function of a fountain. It is casted according to my earthen model and it includes the functional water system.
- Another part is made of a five different drawings with refers to this thema. They are presented freely at the mount.

The theoretical part:

- Theroretical part makes these continuous parts:
- At the first one I tried to give a reason to my motives, with makes me to process this theme.
- The second part is focused to the history of the fountains and to some other realisations of other authors especially from our country.
- And the last part is dedicated to the description of the processes from the proposal to the final plastic realisation.

Obsah:

OBSAH	6
1. ÚVOD	7
2 FONTÁNY A KAŠNY VE SVĚTĚ A ČECHÁCH	9
2.1 HISTORIE KAŠEN A FONTÁN	9
2.2 ŘÍMSKÉ FONTÁNY	10
2.3 KAŠNY A FONTÁNY U NÁS	12
3 PRAKTICKÁ ČÁST	15
3.1 KRESEBNÝ NÁVRH BUDOUCÍ PLASTIKY	15
3.2 VYTVOŘENÍ 3D ELEKTRONICKÉHO MODELU	16
3.3 PRÁCE NA HLINĚNÉM MODELU	18
3.4 VYTVOŘENÍ FORMY	21
3.5 ODLÉVÁNÍ A DOKONČENÍ PLASTIKY S INSTALACÍ VODNÍHO SYSTÉMU.	23
4. ZÁVĚR	26
PŘEHLED POUŽITÉ LITERATURY A INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	27

1. ÚVOD

Pro svou diplomovou práci jsem si vybral téma, kterým se již zabývalo mnoho umělců, převážně z řad sochařů a architektů. Vytvořil jsem fontánu, kterou jsem zakomponoval do ženské postavy. Fontána pro mě neznámá jen užitý kus architektury, je to různorodé spojení vody a umění. Právě voda má v celém světě ohromný význam a snad každý si jej uvědomuje.

Už někteří staří řečtí filozofové hledající pralátku světa „arché“, ze které vše povstalo, se v čele s Thálesem z Milétu domnívali, že touto „arché“ je voda. Voda je chápána jako symbol života, protože veškerý život na zemi vznikl kdysi před miliardami let při pobřeží moře, dle vědců v málo slané vodě. A tak se voda stala i podmínkou života na naší planetě. Když pak vyspělé živé organismy vystoupily z moře na souš, vzaly s sebou ve své mezibuněčné tekutině vodu a minerály z tohoto pravěkého moře. V civilizovaném světě jsme na vodu zvyklí. Bereme ji jako samozřejmost. Vidíme ji všude. Pozorujeme, jak se jako pára pohybuje po obloze, tvoří mraky různých tvarů. Potom padá vysrážená jako malé kapky vody. Je to déšť, který smývá prach a špínu, smog v ulicích měst. Nebo kropí stromové, květiny, dává vláhu půdě, život semenům. Déšť spolu se sluncem vytváří překrásný jev nazývaný se duha, který kouzlí úsměvy a budí zájem a obdiv v nás lidech, ať sedíme za volanty svých aut, v autobuse, vlaku nebo vykukujeme z pod deštníku, či oken svých domovů. Dále nás obklopují řeky klidné i divoké, čisté nebo ty, do kterých se vylévají splašky. Lidé však s vodou neumějí zacházet, neváží si ji. Myslíme si, že ovládáme svět. Číňané tvrdí: „Umíme vyvolat déšť“. I voda umí být mocná. My bereme životy živočichům žijících v ní, ona je tak stejně, bez váhání bere nám. Bere životy nám, našim blízkým. Ničí svou silou lidská obydlí. Někdy stačí jen pouhá povodeň ve vnitrozemí. Jinde voda řádí v podobě tsunami, několika set metrovými vodními stěnami, nezastavitelně se valícími. Pohltní a smete vše, co ji přijde do cesty.

Právě voda v umění hraje ohromný význam a mnoho umělců si její moc uvědomuje. Spousta z nich například fascinovalo téma biblické potopy. Já se však budu pokoušet vodu lidem nabídnout. Jen jinou formou, než je vodovodní kohoutek, či voda z PET lahve. Mnou vytvořená fontána má být jen určitým prostředníkem. Chtěl bych, aby si každý mohl vychutnat tu krásnou hudbu vytvářenou tryskající vodou. Krásu kapek, třpytících se v denním světle a následně dopadajících na vodní hladinu. K sochařství mám již od střední školy velice blízko, a tak právě sochařské zpracování považuji za nejvhodnější výrazový prostředek. Snad jsem v tomto krátkém úvodu alespoň z části naznačil pohnutky, které mě vedly toto téma zpracovat.

2 FONTÁNY A KAŠNY VE SVĚTĚ A ČECHÁCH

2.1 Historie kašen a fontán

Právě ten nádherný zvuk, který vydává voda tryskající do vzduchu a dopadající zpět na vodní hladinu, okouzluje lidstvo už celá staletí. Již první lidé se jistě kochali vodopády a žasli nad jejich magickou silou a krásou. Už v egyptských či babylónských zahradách měla voda nezastupitelné místo a tvořila jeden z klíčových prvků. Také japonské zahrady plné jezírek a potůčků, udivují mnoho lidí dodnes. První dřevěné kašny, měly pouze užitkový význam, jako zásobárny vody. Později se však začaly proměňovat na umělecká díla, dřevo nahradil kámen a kov. Užitek ustoupila postupně do pozadí. Až do dnešní doby, kdy je voda řízena počítači a podle přesných programů tryská například v rytmu hudby a doprovodu světél a laserů.

Památky na první kašny a fontány, které okouzlují svojí nádherou, najdeme například v zaniklých Pompejích. Jedná se o nádherná díla, která se nacházela venku tak uvnitř některých domů. O jejich kráse svědčí i přiložené fotografie:

Fontána uvnitř jednoho z domů.

Tzv. Býčí kašna v jedné z ulic Pompejí.

2.2 Římské fontány

Mezi královská města, plná těch nejslavnějších fontán a kašen, patří bezesporu Řím. Právě zde mají fontány a kašny úžasnou tradici a historii. Už od těch nejstarších, z dob staré říše římské, po pozdější, z dob renesance a baroka. Římské fontány jsou podle mě ta nejpůsobivější díla v tomto oboru. Jsou to jak malá tak monumentální sochařská díla. Obyvatelé Říma by si život bez nich uměli těžko představit. Jsou součástí tohoto města. Lidé se pod nimi scházejí, věří v jejich moc a na pověry, které se k nim vztahují.

Za okouzující lze považovat fontánu di Trevi, která se nachází na původním takzvaném Panenském pramenu, který sem zavedl císař Agrippa. Velkolepá fontána, která by nahradila původní malou, se zde plánovala celá staletí. Konečného úkolu se koncem 18. století ujal mladý architekt Nicola Salvi. Zajímavé je, že se jednalo o jeho jediné dílo, přesto se jedná o jednu z nejpůsobivějších fontán v Římě. „Navázal tak na průkopnická díla, která předtím vytvořil Bernini“ J.Pijoan 1999. Hlavním motivem celého díla je postava boha moří Oceána, stojícího na velké mušli tažené mořskými koňmi. Voda odtud přetéká přes jakousi pobřežní krajinu do velkého bazénu. Do něj může ten, kdo se do Říma chce vrátit, vhodit pravou rukou přes pravé rameno minci. Na slávě fontány se také podílel Felliniho film *La Dolce vita* s dnes legendární herečkou Anitou Ekberg.

Fontána di Trevi v Římě

Další fontánu můžeme najít na Piazza Navona. Toto náměstí je postaveno na původním Domiciánovu antickém stadiónu z roku 85. Budovy okolo náměstí dodnes opisují jeho tvar. Fontánu v jeho středu nechal postavit papež Inocenc X. Nádherná architektura je zde dílem Gian Lorenza Berniniho. Celému náměstí však bezpochyby panuje Fontana dei Quattro Fiumi, tedy fontána čtyř řek. Ta symbolizuje čtyři nejmocnější řeky tehdy známých kontinentů. Ty symbolicky vytékají do čtyř různých směrů ze skály, na níž je uprostřed umístěn starověký obelisk. Jak uvádí J.Pi Joan – 1999, jedná se o řeky Dunaj, Nil, Gangu a Rio de la Plata. Skála, na které se obelisk nachází, má dnes barvu bílého travertinu, původně však byla zlatá.

Fontána Čtyř řek na Piazza Navono. Fotografie: www.italien-aktuell.info

2.3 Kašny a fontány u nás

U nás je historie kašen, fontán a různých pítek také hluboce zakořeněná. Staročeské slovo kašna je odvozeno z německého slova Wasserkasten, což v překladu znamená schránka, nádržka na vodu. Ve středověku to byly nejen zásobárny vody, ale i chlouby celého města. Renesance pak obohatila každý park a šlechtickou zahradu o nejednu nádhernou kaskádu, kašnu či fontánu. Každá z nich má svojí historii a jejich počet by se dal odhadovat na tisíce. Jen v Českém Krumlově, odkud pocházím, se nachází v každém koutu nějaká. Většina z nich již dávno neplní svůj účel a jsou jen vzpomínkou na doby minulé. V moderních městech není pro fontány již příliš místa, přesto se sem tam objeví zajímavý počín. V Čechách se proto zaměřím jen na několik málo nejznámějších kašen a fontán. Ne že by jich bylo málo, ale právě proto, že jen výčet těch nejzajímavějších by zaplnil mnoho stran textu.

První fontána opravdu světového věhlasu se nacházela a po své rekonstrukci opět nachází v Praze na výstavišti. Jedná se o Křížíkovu fontánu, která vznikla v letech 1891, kdy zde probíhala Jubilejní zemská výstava. Fontána se nacházela uprostřed výstaviště naproti průčelí Průmyslového paláce. Zakázku na realizaci dostala firma M.Hergett, soustavu funkcí fontány, včetně kompletního osvětlení, vytvořil František Křížík. Po něm nese fontána dodnes i název. Jednalo se ve své době o technicky fenomenálně propracované technické dílo. Dnešní fontána stojí na stejném místě jako ta původní a není o nic jednodušší. Řízení se zde však ujímá počítač, který dokáže pomocí světel a vody vytvářet neuvěřitelné obrazce, a tak je fontána i dnes velkým lákadlem návštěvníků výstaviště.

Za nejvíce proslavenou fontánu u nás lze jistě považovat tu, která se nachází na konci kolonády v Mariánských Lázních. Tuto fontánu znám už z dob svého dětství. Chodili jsme se na ni dívat každoročně při návštěvě u příbuzných, kteří bydleli nedaleko. Jako malý jsem se těšil, až nastane hodina, při níž se vodní program spojí s hudbou a fontána dostojí svému názvu Zpívající fontána. V tu chvíli se totiž běžná fontána promění v orchestr hudby a světla. Voda tryská v rytmu a tónech hudby, která začne hrát. Kompletní nasvícení scény působí v prostředí Mariánskolázeňského parku a promenády kouzelně. Dodnes toto lákadlo Mariánských Lázní přivede řady diváků. Zajímavostí je určitě velikost, kdy průměr kruhového bazénu je 18 metrů. Uprostřed se nachází dle slov autora geometrická abstrakce květu, který snad až příliš asociuje dobu let 80., ve kterých fontána vznikla. Konkrétně se tedy jedná o roky 1982 až 1986. Oním architektem, který fontánu pro zrekonstruovaný promenádní prostor navrhl, je akademický architekt Pavel Mikšík. Co má však fontána jako jistý trumf v kapse, je fakt, že první skladbu pro ni složil uznávaný a mnou oblíbený hudebník Petr Hapka. Skladba se jmenuje nečekaně - Hudba pro fontánu. Kromě této skladby je vodní program doplněn o další skladby, jejichž názvy a pořadí včetně programu si každý návštěvník může prohlédnout na internetových stránkách města Mariánské Lázně.

Noční pohled na fontánu fotografie: www.marianskelazne.cz

O tom, že se i dnes budují velké fontány a kašny by mohlo mnoho lidí pochybovat. Obyvatelé Olomouce, ale vědí, že tomu tak je. Právě v jejich městě se nachází neméně zajímavá Arionova kašna. Ta doplňuje řadu Olomouckých kašen vzniklých v období baroka. Každá z těchto kašen se obrací k antické mytologii. Výstavbu poslední sedmé kašny však přerušila třicetiletá válka. Po jejím skončení již k realizaci nedošlo a čekalo se až do roku 2002. V tomto roce byla olomouckým rodákem Ivanem Theimerem žijícím v Itálii dokončena poslední, tedy ona Arionova kašna. Motivem mu byla antická pověst o Ariánovi, bájném pěvci, který se před lupiči vrhl z lodě do moře a tam mu delfíni zachránili život. Mě osobně se především líbí s jakou nadsázkou a humorem autor ke zpracování přistoupil. Ačkoliv se kašna nachází na jednom z největších náměstí v Olomouci, zapadá do něj se zdvořilostí a nenarušuje jeho historický ráz. Díky tomu, že se kašna smí používat i jako brouzdaliště, došlo k jejímu oživení a zlidštění. Je sympatické, že právě lidé se ve vodě uvnitř nádrže mohou za horkých dní procházet a nehrozí jim za to postih, jako je tomu bohužel ve větší míře všude jinde. Je jen škoda, že podobných kašen a fontán, ze kterých by se stejně jako v Olomouci mohli lidé radovat, vzniká u nás tristně málo.

Novodobá Arionova kašna v Olomouci fotografie: www.olomouc-tourism.cz

3 PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Kresebný návrh budoucí plastiky

Spousta realizací fontán a pítek, které jsem prostudoval, mě učarovala hlavně růzností pojetí. Každá doba i každý umělec si s tímto námětem počínal jinak. Pro mě bylo však důležité vystihnout to, za co vodu považuji já. Jak jsem psal už v úvodu, z vody vzešel veškerý život na zemi, a tak se právě ona stává jakousi matkou života. Každý z nás je složen z vody, ze které život vzešel. A právě mateřství bylo oním symbolem, který jsem chtěl do mé fontány zakomponovat. Rozhodl jsem se použít stylizovanou postavu těhotné ženy, jako onen symbol mateřství. Postava ,jako součást fontány, či pítka, je svým způsobem i tradičním námětem, který však podle mě není dosud vyčerpán. Od samého začátku, co jsem si s touto myšlenkou pohrával, se mi zalíbil nápad tekoucí vody vracející se následně zpět do těla postavy. Následovalo několik kresebných návrhů z nichž jsem vybral jeden, který jsem začal dál rozvádět. Voda by zde vytékala z úst, následně by přetékala přes prsa a jako životodárná tekutina by se navracela do mateřského břicha. V tomto břichu by se zároveň voda na krátkou dobu shromáždila, než by otekla dovnitř figury. Využil jsem k této myšlence stojící postavu. Voda tekoucí z horní části bude jistým dojmem působit nedostižně, což je můj záměr.

Míra stylizace byla dlouho otázkou, kterou jsem se zabýval. Vytvořil jsem několik návrhů ,z nichž se mi nejvíce zamlouval ten, který je přiložen na této stránce. Postava ženy je zde ztvárněna pomocí dynamických tvarů a opakujících se linií.

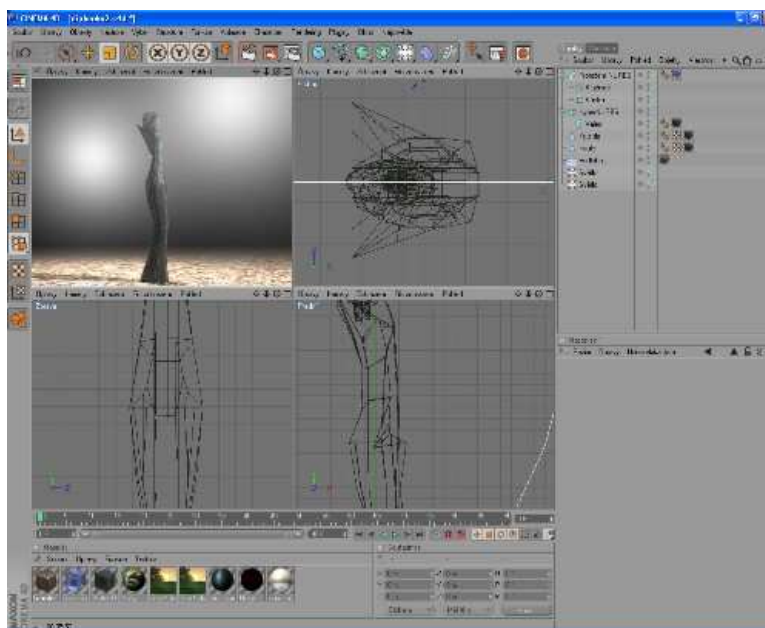
Právě linie je to, co voda umí vytvořit naprosto dokonale, ať už při svém proudění, či na hraně jiného fyzikálního prostředí. V mém návrhu se navíc některé linie pravidelně opakují, jako se opakují kruhy na vodní hladině po vhození kamene. Chtěl jsem však dosáhnout i dynamiky, kterou voda také bezpochyby představuje. Proto jsem některé linie v určitých bodech zlomil a tam, kde jsem to považoval za nutné, jsem hmotu vytáhl až do hran, ve kterých se plocha láme a přechází do další části tak, jako jsem to učinil například u prsou, či břicha.

3.2 Vytvoření 3D elektronického modelu

Pro přesnější představu o budoucí podobě mé práce jsem se po určité době rozhodl použít v sochařské tvorbě poněkud netradiční nástroj. Žádný z kresebných návrhů mi nedal přesnou odpověď na otázky, jak bude finální socha působit s použitím konkrétních materiálů, a především, bude vnitřní vodovodní systém fungovat? Pokud jsem toto vše chtěl zjistit ještě předtím, než bude plastika odlita, musel jsem si to vyzkoušet. Rozhodl jsem se použít velice moderního nástroje, počítačového modelování v profesionálním vizualizačním programu.

Jelikož jsem měl v tomto oboru již z dřívější doby výborné zkušenosti, nebál jsem se tuto metodu použít. Pro vytvoření prostorového modelu jsem tedy zvolil profesionální 3D vizualizační program CINEMA 4D od firmy Maxon. Tento program je v současné době jedním z nejpopulárnějších 3D programů a řadí se mezi nejlepší ve svém oboru na světě. Díky výbornému uživatelskému rozhraní, jsem zde mohl vytvořit celou práci od návrhu až po finální konstrukci a animaci. Velkou výhodou tohoto programu je podle mého názoru příjemné pracovní prostředí. Obrazovka je zde rozdělena na čtyři části, tři z nich jsou klasické pohledy zprava, zleva a pohled na půdorys. Poslední část je pohled trojrozměrný. Díky tomuto zobrazení lze model vytvářet pomocí práce v jednotlivých pohledech, nebo přímou modelací v 3D zobrazení. Jak je vidět na obrázku na následující stránce, pořízeném přímo při návrhu mého modelu.

Začal jsem tedy tím, že jsem vzal kresebný návrh před sebe a krok po kroku jsem jeho linie pomocí bodů přenášel do programu. Začali se tak rýsovat první obrysy budoucí plastiky. Nutno podotknout, že práce s 3D modelací je práce pomalá a zdoluhavá, přesto se mi podařilo vytvořit základní tvary, jenž odpovídali mé přibližné představě. Vytvořil jsem tak hrubý model toho, co jsem chtěl realizovat do skutečného materiálu. Rozměry jsem se snažil přiblížit požadovaným rozměrům budoucího hliněného modelu. To z toho důvodu, abych mohl vyzkoušet i funkčnost vnitřního vodovodního systému.

Pracovní prostředí programu Cinema 4D

Po vytvoření kostry modelu jsem vybral materiál, který odpovídal podobě finálního odlitku. Jednalo se o tmavě hnědý, v místech až černý barvený beton. Tato textura na modelu vytvořila přibližný obraz mé představy. Výsledný rendering však ukázal, že barevná jednoduchost působí až přespříliš stroze a technicky. Což potvrdilo mojí domněnku o tom, že výsledný odlitek bude vhodné ještě barevně doladit do živějších odstínů a pokusit se tak vyzdvihnout i jednotlivé tvarové linie, které by v jednobarevné variaci zůstaly ustoupeny. Další krok následoval vytvořením modelu vnitřního potrubí. Zde jsem pracoval podle technického výkresu, který jsem měl již připraven. Jako materiál jsem zvolil měděné potrubí s průměrem trubek 15“. Tento průměr byl dostatečný, aby uvnitř mohlo protékat dostatečné množství vody, které bylo pro fontánu a pítko za potřebí.

Nyní jsem zkusil simulací pustit do potrubí vodu a vidět tak, zda celý model bude fungovat. Zreguloval jsem průtok, tak aby vyhovoval potřebám a simulace mohla začít. Problém, který se hned z počátku ukázal, byl, že ústa s hlavou, ze kterých měla voda vytékat, byla posazena příliš dopředu. Voda tak tekla za okraj plastiky, aniž by dopadala dovnitř břicha (nádoby). Bylo tedy nutné upravit sklon hlavy a její posazení o několik málo centimetrů dozadu. Zároveň jsem provedl i větší prokletí celého modelu tak, aby břicho oproti zádům a patě bylo posazeno ještě o kus víc dopředu. Tento krok však nesměl narušit celkové těžiště modelu. Po těchto úpravách již při simulaci voda dopadala na své místo. Věděl jsem tak, že tento model bude s velkou pravděpodobností fungovat i v reálném světě, kam jsem se jej nyní hodlal přenést.

3.3 Práce na hliněném modelu

První, co bylo nutné připravit, bylo lešení, na kterém se bude plastika modelovat. Mělo by být dostatečně pevné, aby sneslo tlaky, které na něj budou působit, a zároveň by mělo mít pevnou základnu. Vytvořil jsem tedy pro tento účel dřevěnou základnu o rozměrech 50 x 50 cm. Na ní jsem si nechal svařit z ocelových pásů kříž, k němuž bylo navařeno dva metry vysoké ocelové torzo, kostra. To jsem pomocí šroubů spojil se základnou, abych vytvořil stabilní pevné lešení, jak je naznačeno na přiloženém obrázku.

Na tomto lešení by se však hlína svojí vlastní vahou sesula a nedržela by. Proto jsem si vytvořil několik dřevěných kolíčků, přibližně deset centimetrů dlouhých a tři centimetry silných. Ty jsem pomocí vázacího drátu připevnil k lešení po celém jeho obvodu. Tyto dřevěné kolíčky dokáží váhu hlíny zachytit a zároveň slouží k pojení hlíny k lešení.

Nyní jsem měl připravenou konstrukci lešení a mohly začít práce na hliněném modelu. Po konzultaci jsem se rozhodl použít sochařskou modelovací hlínu z Rakovníka. Zde jsem si mohl vybrat z několika druhů, převážně keramických hlín.

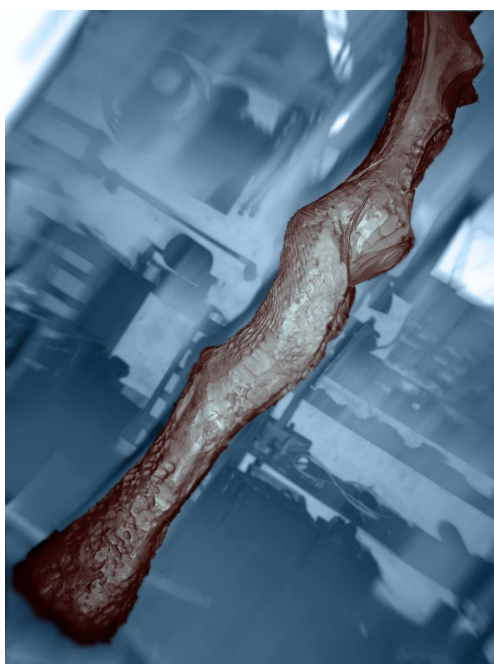
Pro model jsem však nepotřeboval keramickou hlínu na výpal, a tak jsem si vybral jednu z lepších sochařských hlín s výbornou pružností a pevností.

Přikročil jsem tedy k samotné realizaci. Před sebou jsem měl k dispozici kresebné návrhy a v hlavě další myšlenky na detailnější úpravy, pro které na papíře nebylo místo. Namočil jsem celé lešení, aby nanesená hlína lépe přilnula a vrhl jsem se do práce. Postupně jsem nanášel jednotlivé kusy hlíny a důkladně je spojoval s lešením, aby vytvořily pevný základ, který odolá obrovské váze závěrečného modelu a formy. Desetikilové hliněné bloky, v kterých jsem hlínu přivezl, mizely jeden po druhém a nádherně se proměňovaly v něco, co už nebylo jen neživým druhem země, ale odrazem mé představy. Dlaněmi a prsty jsem formoval základní tvary modelu, všechny kresebné skici jsem měl již v hlavě a nechal jsem se vést pocity, které ve mně model začal vyvolávat. Věděl jsem, že se nebudu držet přesně předlohy, která byla na papíře. Každá socha a plastika je jedinečným procesem vzniku a závěrečné tvary nevznikají na papíře, ale posledním úderem dláta či posledním tahem špachtle. Předě mnou se začala formovat hmota, která vystihovala myšlenku, kterou jsem v sobě nosil celé měsíce. Tento pocit zná každý umělec. Ať se jedná o malíře, který může na plátně na vlastní oči korigovat to, co viděl doposavad jen on ve své představě, či hudebník, který může na vlastní uši slyšet to, co složil, tak sochař, jenž hmotu promění v myšlenku. Stál přede mnou hrubý model, který asocioval moji představu. Teď bylo nutné nechat hlínu jemně zavadnout, tak aby mírně ztuhla a pevně držela na lešení. Kdybych modeloval dál, hrozilo by, že měkká hlína vlastní vahou sklouzne z lešení či se po kusech odrhne od modelu. Lehce jsem tedy model zabalil do velké igelitové plachty tak, aby držela vlhkost, ale zároveň umožňovala jemné proudění vzduchu.

Předpokládal jsem, že takto pomalé schnutí hlínu dostatečně zpevní a nebude tak hrozit její zhroucení. Nemilé překvapení na mě čekalo po dvou dnech, kdy jsem se rozhodl model zkontrolovat. Na některých částech byly znatelné trhliny, které poukazovaly na to, že se model v určitých místech po lešení sesunul. Přece jen váha přesahující sto kilogramů působila ohromným tlakem.

Štěstím bylo, že hlína byla již dostatečně zavadlá, a tak se nedalo další zvětšování trhlin či dokonce zborcení modelu předpokládat. Důkladně jsem poškozená místa opravil a zkontrolovat, zda nedošlo k deformaci tvarů. Naštěstí se nejednalo o tak velké poškození, takže stačilo jen vzniklé trhliny opravit. Nyní byl čas začít nanášet poslední vrstvu hlíny, která již měla být finální a ponese detailní tvary a formu plastiky.

Snažil jsem se zachovat co nejvíce stop po mé práci, nesnažil jsem se zakrývat otisky rukou a špachtle. Mám rád, když výsledný povrch není „utažený“ působí dynamicky a živě. Toho jsem se snažil dosáhnout. Za důležité jsem nyní považoval i dobré vystižení hlavních tvarů a linií, tak aby nenarušovaly celou kompozici a působily s celkem harmonicky. Některé dolní části u paty modelu, která je více „organická“ jsem úmyslně nechal posety stopy prstů, aby tak působily kontrastně proti horní části, která je více geometrická a nese stopy práce se špachtlí, což dokládají následující fotografie.

Dolní a střední část modelu

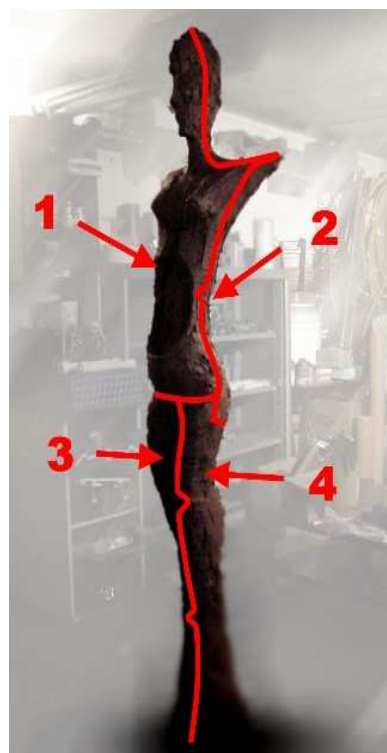
Horní část modelu

Pro neustálé korigování tvarů a hlavně symetrie levé a pravé části jsem do modelu často kreslil rytím špachtle. Jelikož model přesahoval výškou dva metry, bylo nutné neustále odstupovat a všechny kroky shlížet z většího odstupu, při kterém byly vidět chyby a disproporce.

Stále jsem se pokoušel zvýraznit linie modelu tak ,aby celkový dojem působil co nejvíce dynamicky. Po několika dnech práce jsem dospěl do stádia, kdy jsem byl s výsledným modelem spokojen. Považoval jsem proto tuto část práce za ukončenou. Nyní následovala část, která byla technicky nejnáročnější ,a to vytvoření velké formy a samotné odlévání do finálního materiálu, společně s instalací vodního systému.

3.4 Vytvoření formy

Jedna z nejtěžších částí práce stála přede mnou. Nyní jsem musel vytvořit formu, ze které budu plastiku odlévat. Již od začátku jsem pro tento model počítal se slepou sádrovou formou. Jevila se jako nejrychlejší, nejjednodušší a bezpochyby finančně nejméně náročná. Zároveň jsem měl již dostatečné zkušenosti s odléváním velkých výduskových plastik do tohoto typu formy. Jediná otázka, která mě trápila, byl počet dílů, na které formu rozdělím. Příliš mnoho dílů by při odlévání mohlo činit problémy. Malý počet by zase neumožnil dobré sejmutí z hliněného modelu, který je poměrně členitý. Po důkladném prostudování modelu jsem se rozhodl formu rozdělít na čtyři části, jak je vidět na přiloženém návrhu. Vyhnul jsem se tradičnímu dělení do kříže, ale rozdělil jsem horní a dolní část jinak, tak aby se v jednom bodě nestýkalo příliš mnoho spojů a nedocházelo tak k jeho velkému namáhání.

Pomocí velice tenkých hliníkových plíšků o rozměrech 10 x 5 cm, které jsem nastříhal z tiskařských offsetových desek, jsem rozdělil celý model na požadované čtyři díly. Na některých místech jsem udělal takzvané zámky, které zabraňují tomu, že při opětovném skládání formy dojde k vertikálnímu či horizontálnímu posunu navazujících dílů. Díky těmto zámkům dosednou díly formy do sebe přesně a na odlitku nebudou tolik patrné spoje po formě.

Po rozdělení modelu jsem ještě plíšky naseparoval lakem a voskem, tak aby se při oddělování formy daly snadno vyjmout. Začal jsem tedy nanášet první vrstvu sádry, tu jsem ještě obarvil modrým inkoustem. Až se uvnitř formy místo modelu bude nacházet odlitek a nastane problém s oddělením formy, mohu postupně formu odsekávat dlátem a tenká modrá vrstva sádry mě upozorní, že odlitek je jen pár milimetrů pod ní. Po důkladném nanesení první vrstvy, kterou jsem důkladně nanesl do všech skulinek, tak aby nevznikla žádná vzduchová kapsa či bublinka, jsem začal nanášet další již silnější vrstvu bílé sochařské sádry. K této silnější vrstvě jsem připevnil ocelové dráty a vytvořil na nich úchyty. Tyto úchyty budou pomáhat při manipulaci s formou. Kromě drátů jsem se rozhodl formu zpevnit i nastříhanými kousky juty. Tyto čtverce o velikosti kolem 10 x 10 cm jsem namočil do velice řídké sádry a celou formu jsem jimi důkladně pokryl, samozřejmě kromě spojů. Juta na sebe musela navazovat a mírně se překrývat tak, aby uvnitř formy plnila svojí funkci. Po zatvrdnutí následovala poslední silná vrstva sádry, která nechala vyčnívat pouze plíškové spoje a drátěné úchyty. Celková síla formy se pohybovala mezi pěti až osmi centimetry. Tato tloušťka již snese velké zatížení, jak při rozebírání tak při odlévání.

Po důkladném dvoudenním vytvrdnutí jsem formu oddělil od modelu. Nejdříve jsem vyňal dělicí plíšky. Pomocí úchytek na formě a za použití mírné síly, jsem díly oddělil od modelu. Následovalo dokonalé očištění sádrové formy od zbytků hlíny proudem vody a jemným kartáčkem. Hliněný model, na kterém jsem dlouhé dny pracoval splnil již svůj účel. Nyní bylo jeho osudem postupné rozebrání. Sádrové díly bylo ještě přes samotným odléváním nutné důkladně vyseparovat mýdlem a velkým množstvím vosku na parkety.

3.5 Odlévání a dokončení plastiky s instalací vodního systému.

Po dokončení formy mohl začít samotný proces odlévání. Jako finální materiál jsem si oproti původně zamýšlenému epoxidu, vybral tzv. sklocement. Jedná se o tradiční cement obohacený o skelná vlákna, která několikanásobně zlepší jeho pevnost a lze jím vytvořit jen dva až tři centimetry pevnou skořepinu. Původní epoxid, se kterým jsem od začátku počítal, jsem zavrhl z jednoho důvodu a to, že jednoduše působí příliš uměle. Je jistě pevnější, snese větší zatížení a je také stálější. Přesto se ani po důkladné úpravě jeho povrchu nedá docílit ideálního stavu. Rozhodl jsem se použít sklocement, který pak budu moci ještě výborně retušovat, doladovat a hlavně barevně patinovat.

Obstaral jsem si tedy z Ostravy přímo od výrobce požadované množství tohoto materiálu a seznámil se v literatuře s jeho zpracováním. Výrobce mi dodal i informace o správném poměru skelných vláken a cementu. Použil jsem tedy o něco sušší směs a začal jí dusat do formy. Bylo důležité, aby nezůstaly nikde žádné bubliny. Snažil jsem se vytvořit stejně silnou vrstvu kolem dvou až tří centimetrů. Takto jsem zpracoval všechny čtyři díly formy. V nohách, kde je přece jen šířka modelu malá, jsem se rozhodl přidat několik ocelových drátů jako zpevňovací armaturu. Po pěti dnech tvrdnutí bylo možné výdusky od formy oddělit. K mému překvapení to šlo velmi dobře. Jen u jednoho dílu jsem měl problém oddělit formu od výdusku, a tak jsem musel opatrně formu dlátkem odsekat. Díky tomu, že jsem první vrstvu formy měl obarvenou modře jsem při odsekávání dobře věděl, kde se již blížím k odlitku, a tak nedošlo nikde k jeho poškození.

Ted' jsem měl k dispozici čtyři kusy odlitků. Zbývalo je jen spojit a doplnit o vodní systém. Spojil jsem tedy první díl nohou s horním dílem tak, abych měl celou výšku plastiky a mohl do ní nainstalovat vodní systém. Ke spojení jsem použil epoxidové lepidlo a spoje ještě zevnitř přetmelil sklocementem.

Nyní bylo nutné vytvořit vodní systém. Po konzultaci s odbornou firmou jsem se rozhodl vodu vést měděným potrubím, tak jak jsem to naplánoval i ve 3D počítačovém modelu.

Měď je přeci jen ušlechtlejší než plast, ve kterém by se voda dala vést také. Měď splňuje české normy na zachování čistoty protékající vody na takové úrovni, že ji lze bez potíží použít k vedení pitné vody. Z mědi se tedy do vody neuvolňují žádné nebezpečné látky.

Průměr trubek 15“ se zdál jako optimální, a tak mohla začít práce podle předem připraveného plánu. Nejprve se nainstaloval přívod vody, který procházel zdola přes celé tělo plastiky až do úst, kde byl vyveden, a pak odvod vody, vedoucí z břicha zpět do spodní části. Trubky se spojovaly letováním. Postup letování byl následující. Konce trubek, které se spojovaly s koleny, či přesuvkami, jsem důkladně očistil skelným rounem a natřel stříbřitou pastou. Na takto ošetřený konec se nasadilo stejně ošetřené koleno, či přesuvka pro další trubku. Spoj se následně hořákem zahřál na teplotu 300 stupňů celsia, kdy pasta změní barvu a přidá se letovací cín (ten obsahuje malé množství stříbra). Tento cín se s pastou spojí a vytvoří velice odolný spoj. Zbytky pasty se otřely vlhkým hadrem. Trubky jsem ještě pro větší trvalost k vnitřní straně výdusku připevnil na několika místech epoxidovým lepidlem. Bylo nezbytné zkontrolovat ještě všechny spoje, aby nikudy voda neunikala. Zbylé části odlitků jsem stejně jako první dva spojil pomocí lepidla a sklocementu. Trubky byly ukryty uvnitř a odlitek byl již spojen. Nastal čas na retušování všech spojů a i menších nedodělků, které při odlévání vznikly. S touto prací jsem nespěchal, protože výsledný efekt bude velice důležitý. Nic nedokáže tolik zklamat diváka, jako špatně zaretušovaný, či na první pohled viditelný spoj po odlévání. Zároveň jsem měl ještě poslední šanci mírně doopravit povrch plastiky v místech, kde jsem ještě nebyl plně spokojen. Až nastala fáze, kdy odlitek vypadal tak jako model, ze kterého vzešel.

Bylo na čase udělat poslední úpravu a dodat šedé bezbarvé plastice na životě. K barvení jsem použil barevné křídové prášky rozpuštěné v laku. Jejich pomocí jsem barvil již několik podobných plastik a stálost ve venkovním prostředí je i po letech výborná. Základ tedy tvořil černý pigment, který jsem v několika vrstvách vetřel do povrchu. Vznikl tak velice tmavý základ pro další barevné vrstvy. Nyní jsem se již nechával unášet představivostí a pomocí zelených, okrových a dalších odstínů jsem se snažil vnést život do chladného odlitku. Přiznám se, že snahou bylo i znemožnit pozorovateli identifikovat materiál, ze kterého je má práce vytvořena. Doufám, že se mi to alespoň částečně povedlo.

V tuto chvíli přede mnou stála hotová práce, tak jak jsem ji dlouho nosil ve své představě. Zbývalo jen poslední a to nejdůležitější, zapojit vývody trubek na vodu a vyzkoušet i funkčnost celé fontány. Přívodní trubku jsem pomocí gumové hadice prozatímně napojil k přívodu vody a otočil uzávěrem. Slyšel jsem, jak voda pomalu vtekla dovnitř. Po krátké chvilce začala vytékat ústy a tak jak měla, odtékala následně břichem ven. Přiznám se, že pocit z toho, jak to celé funguje, mi udělal ohromnou radost a také mi spadl velký kámen ze srdce. Vše fungovalo jak má, a tak bude moci plastika plnit svojí funkci fontány i pítka.

4. Závěr

Již od začátku, kdy jsem si vybral toto téma mé diplomové práce, jsem věděl, že se nebude jednat o lehký úkol. Ačkoliv jsem měl velké zkušenosti s odléváním podobných prací, zde byla situace odlišná. Musel jsem vytvořit nejen umělecky zajímavou, ale zároveň plně funkční plastiku s vodním systémem. Bylo tedy nutné od začátku uvažovat jak v rovině umělecké tak technické, aby se mi vše podařilo spojit do jednoho funkčního celku. Zda se mi tento úkol podařil, nechám na posouzení ostatním. Mě osobně však právě tato práce obohatila v poznání, že není jednoduché spojit volné umění s užitým tak, aby neutrpěla ani jedna z jeho částí. Při navrhování jsem narážel na problémy jak obsahové, tak technické. Nemohl jsem si pokaždé dovolit vše, co se mi na papíře jevilo jako zajímavé. Vždy jsem musel postupovat s myšlenkou, že to co vytvořím, musí zároveň stoprocentně fungovat. Konfrontace s tímto faktem mě však neomezovala, nýbrž burcovala moji fantazii k tvoření dalších možných variant a řešení.

Mojí snahou od počátku nebylo vytvořit mohutné a ohromující dílo, jako jsou fontány a kašny, o kterých jsem zde v teoretické části zmiňoval. Má snaha byla vytvořit fontánu, která by tiše korespondovala spíše s menším prostorem, například zahradou či parkem. Zároveň by však bezezbytku plnila svůj účel neohromovat, ale potěšit. To se mi, jak doufám, alespoň v částečné míře podařilo.

Přehled použité literatury a internetových zdrojů

Použitá literatura:

Pi Joan, J.: *Dějiny umění 7*. Praha, Balila a Knižní klub, 1999. ISBN 80-242-0140-2

Bartoněk A. a kolektiv: *Itálie*. Praha, Olympia, 1987.

Pokorný M.: *Za tajemstvím zázračných studánek*. Beroun, Nakladatelství MH, 2000

Anzenbacher, A: *Úvod do filosofie*. Praha, Portál, 2004. ISBN 80-7178-804-X

Internetové zdroje:

<http://www.prazskekasny.net>

<http://www.olomouc-tourism.cz>

<http://www.marianskelazne.cz>

<http://www.italien-aktuell.info>